

BOSHLANG'ICH SINFLARDA FANLARNI INTEGRATSIYALASH TEXNOLOGIYASINI ISHLAB CHIQISH

Z.K.Kalendarova

*Qo'qon universiteti "Ta'lim" kafedrası
v.b.dotsenti*

Annotatsiya Mazkur maqolada yosh avlodga fundamental bilim berish jarayoniga kompleks yondashuv, fanlararo aloqadorlikni ta'minlashni osonlashtirishga sharoit yaratish, o'quv predmetlari uchun umumiy bo'lgan tushunchalar orasidagi aloqalarni o'rnatish, integratsiyalangan darslar tizimini ishlab chiqish, tabiat va jamiyat haqidagi yaxlit tasavvur va tushunchalarni shakllantirish, boshlang'ich sinf o'quvchilarining fanlarni o'zlashtirish darajalari, fanlararo aloqadorlikka oid tushunchalarni hosil qilish, o'rganilayotgan o'quv predmeti bo'yicha ta'lim samaradorligini oshirishda fanlararo aloqadorlikning ta'sirchanligini oshirish va o'quvchilarda ilmiy tushunchalarni shakllantirishga qaratilgan dasturlar yaratilishi haqida so'z boradi.

Kalit so'zlar: pedagog, ta'lim-tarbiya, predmet, dars jarayoni, integratsiya, an'anaviy metodlar, o'quv fanlari, fanlararo aloqadorlik.

Hozirgi kunda bir qator o'quv predmetlari uchun umumiy bo'lgan tushunchalar orasidagi aloqalarni o'rnatish psixologik va metodik asosiy bo'lgan integratsiyalangan darslar tizimini ishlab chiqish va sinovdan o'tkazish lozim. Shu bilan birga predmetlararo aloqalar dars tarkibi darajasida o'rganilishi va zarur o'qitish vositalari bilan ta'minlanishi kerak.

Yosh avlodga fundamental bilim berish jarayoniga kompleks yondashuv muammosini, tabiat va jamiyat haqidagi yaxlit tasavvur va tushunchalarni shakllantirishga yordam beradi.

Muammoga doir izlanishlar olib borishda, tajriba-sinov ishlarini tashkil etishda quyidagi vazifalarni amalga oshirishga harakat qildik:

- 1) Boshlang'ich sinf o'qituvchilarining integratsiyalashgan darslarni tashkil etishga doir fikr-mulohazalarini o'rganish;
- 2) An'anaviy metodlar asosida boshlang'ich sinflardagi qator o'quv fanlariga aloqador bilim va tushunchalarning o'quvchilar tomonidan o'zlashtirilganlik darajasini aniqlash va natijalarini tahlil qilish.
- 3) Boshlang'ich ta'lim jarayonida o'qitiladigan fanlar integratsiyasini ta'minlashga xizmat qiladigan vositalar hamda metodlarni keng qo'llash asosida fanlararo aloqadorlikka oid tushunchalarni hosil qilishga erishish.
- 4) O'quv fanlararo aloqadorlikni ta'minlashni osonlashtirishga sharoit yaratadigan, o'quvchilarning boshlang'ich sinflardagi o'quv predmetlarini samarali o'zlashtirishlariga imkon beradigan o'quv mashg'ulotlari dasturini tuzish.

5) O'quvchilarning o'quv fanlarini mukammal o'zlashtirishlari, muayyan bilim va ko'nikmalarni hosil qilish, o'rganilayotgan o'quv predmeti bo'yicha ta'lim samaradorligini oshirishda fanlararo aloqadorlikning ta'sirchanligini oshirish.

Olimlarning mazkur yo'nalishdagi ilmiy-tadqiqot ishlari, falsafiy, psixologik, pedagogik muammolar yoritilgan ilmiy asarlar o'rganildi va tahlil etildi. Birinchi bosqichda pedagogik tajriba-sinovni amalga oshirishga xizmat qiladigan dastur tuzildi.

Shuningdek, boshlang'ich sinf o'quvchilarining fanlarni o'zlashtirish darajalari test sinovlari asosida aniqlandi va chuqur tahlillari asosida quyidagi xulosalarga kelindi:

birinchidan, ko'pgina o'qituvchilar o'quvchilarga o'quv material mazmunini tushuntirishda asosan ta'limning reproduktiv metodlaridan foydalanadilar. Dars jarayonida taqdim etilayotgan bilimlarning asosiy mazmuni o'quvchilarga tayyor tarzda taqdim etiladi. Shuning uchun o'quvchilarning o'quv fanlariga oid bilim va tushunchalari, fan asoslarini o'zlashtirganlik darajalari aksariyat holllarda DTS talablariga javob bermaydi;

ikkinchidan, barcha o'quv predmetlari uchun umumiy bo'lgan dars jarayonida o'quvchilarda ilmiy tushunchalarni shakllantirishda o'quv fanlararo aloqadorlikni ta'minlovchi imkoniyatlardan to'la foydalanilmaydi.

Integratsiyalashgan o'quv dasturlarini tuzishda mavzularning o'quvchilar uchun tushunarli bo'lishiga, mavsum bilan aloqadorligiga va har bir fan dasturida o'zgarishlar bo'lmasligiga (mavzularning o'zini almashmasligiga) alohida e'tibor qaratildi.

Boshlang'ich sinflarda fanlarni integratsiyalash texnologiyasini ishlab chiqish yosh avlodga fundamental bilim berish jarayoniga kompleks yondashuv muammosini, tabiat va jamiyat haqidagi yaxlit tasavvur va tushunchalar shakllantirish natijasida quyidagi vazifalarni amalga oshirildi:

Boshlang'ich sinf o'qituvchilarining integratsiyalashgan darslarni tashkil etishga doir fikr-mulohazalarini o'rganish;

An'anaviy metodlar asosida boshlang'ich sinflardagi qator o'quv fanlariga aloqador bilim va tushunchalarning o'quvchilar tomonidan o'zlashtirilganlik darajasini aniqlash va natijalarini tahlil qilish;

Boshlang'ich ta'lim jarayonida o'qitiladigan fanlar integratsiyasini ta'minlashga xizmat qiladigan vositalar hamda metodlarni keng qo'llash asosida fanlararo aloqadorlikka oid tushunchalarni hosil qilishga erishish;

O'quv fanlararo aloqadorlikni ta'minlashni osonlashtirishga sharoit yaratadigan, o'quvchilarning boshlang'ich sinflardagi o'quv predmetlarini samarali o'zlashtirishlariga imkon beradigan o'quv mashg'ulotlari dasturini tuzish;

O'quvchilarning o'quv fanlarini mukammal o'zlashtirishlari, muayyan bilim va ko'nikmalarni hosil qilish, o'rganilayotgan o'quv predmeti bo'yicha ta'lim samaradorligini oshirishda fanlararo aloqadorlikning ta'sirchanligini oshirish.

Boshlang'ich sinflarda o'rganilayotgan o'quv fanlarining o'zaro aloqadorlik xususiyatlari va shu asosda o'quvchilarda ilmiy tushunchalarni shakllantirishga qaratilgan dasturlar yaratildi. Ulardan boshlang'ich sinf o'quvchilari va o'qituvchilari orasida o'tkazilgan tajriba-sinov ishlari jarayonida foydalanildi. Unda o'quvchilarga

ilmiy tushuncha va o'zlashtirilgan bilimlari asosida muayyan ko'nikma va malakalarni tarkib toptirishda o'quv fanlararo aloqadorlikni ta'minlovchi shakl va vositalarni samarali qo'llash, o'zaro aloqadorlikni ta'minlash va uni tajriba-sinovdan o'tkazish asosiy maqsad qilib olindi. Pedagogik tajriba-sinov jarayonida boshlang'ich sinf o'qituvchilari va o'quvchilarining biz taklif qilgan texnologiyaga nisbatan munosabatlarini aniqlashga e'tibor qilindi. Ta'lim jarayonida o'quv fanlararo aloqadorlikni ta'minlovchi vositalarga nisbatan ularning munosabatlari aniqlandi, vujudga keladigan ayrim qiyinchiliklarni bartaraf etish chora - tadbirlari taklif qilindi. Shu bilan bir qatorda, o'quv fanlararo aloqadorlikni ta'minlovchi ba'zi vositalar orqali o'quvchilar tomonidan o'zlashtirilayotgan o'quv materiallarining sifat va samaradorligini oshirish muammolari o'rganildi.

Integratsiya ta'lim oluvchini bilimini oshirishga, ta'limdagi tor ixtisoslashtirishni yangilashga yo'naltirilgan.

Bu kursning maqsadi avval boshida «hamma narsa to'g'risida ozgina bilish» lozim bo'lsa, oxirga kelib «**ozgina narsa to'g'risida hammasini bilish**» kerak bo'ladi.

Misol tariqasida o'quvchilar tasavvurida iqtisodiy tushunchani shakllantiradigan bo'lsak, fanlararo aloqalar katta yordam beradi.

Boshlang'ich sinflardagi «Tevarak atrofimizdagi olam», «Mehnat ta'limi», «Tasviriy san'at» darslari insoniyat tomonidan foydalaniladigan mehnat vositalarini turli tomondan tabiiy materiallar sifatida uning xossalari, amaliy ahamiyati ochib beriladi. Bu bilan predmetlararo aloqa va iqtisodiy tafakkurni har tomonlama rivojlantirishga va shakllantirishga imkon beradi.

Xulosa o'rnida shuni aytishimiz mumkinki kichik maktab yoshdagi o'quvchining aql idroki tabiat va jamiyatni o'rab turgan olamdagi qo'p qirrali munosabatlarning, iqtisodiy va ekologik munosabatlarning qaror topishi va rivojlanishi uchun yaxshi zamindar.

O'quvchilarni iqtisodiy faoliyatga jalb qilish jarayonida ularda iqtisodiy muammolarini tushunish tajribasi to'planadi, natijada ota-ona va ularning muammolarini yaxshiroq tushunadigan, oila byudjetiga tejamkorlik xissi shakllanib boradi.

FOYDALANILGAN DABIYOTLAR

1. Календарова, З. К. (2014). Мактабгача ва бошланғич таълимда интеграцияни амалга ошириш масалалари. Узлуксиз таълим.—Тошкент, 3, 14-19.

Календарова, З. К. "Мактабгача ва бошланғич таълимда интеграцияни амалга ошириш масалалари." Узлуксиз таълим.—Тошкент 3 (2014): 14-19.

2. Abduraxmonova, N. (2022). Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini metodik tayyorgarligini takomillashtirish muammosining pedagogik zaruriyati. Science and innovation, 1(b8), 2114-2121.

Abduraxmonova, n. "bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini metodik tayyorgarligini takomillashtirish muammosining pedagogik zaruriyati." science and innovation 1.b8 (2022): 2114-2121.

MODERN EDUCATIONAL SYSTEM AND INNOVATIVE TEACHING SOLUTIONS

3. Abduraxmonova, N. A. Qizi. (2023). Bo 'lajak boshlang 'ich sinf o 'qituvchilarining ijodiy faoliyatini rivojlantirish pedagogik muammo sifatida. Educational Research in Universal Sciences, 2(12), 208-211.

Abduraxmonova, N. A. "qizi. (2023). Bo 'lajak boshlang 'ich sinf o 'qituvchilarining ijodiy faoliyatini rivojlantirish pedagogik muammo sifatida." Educational Research in Universal Sciences 2.12: 208-211.

4. Komiljonova, G. N. Qizi. (2023). Fanlararo bog'lanish asosida boshlang'ich ta'limni amalga oshirishning o'ziga xos xususiyatlari. Educational research in universal sciences, 2(12), 198–201. Retrieved from <http://erus.uz/index.php/er/article/view/5505>

5. Kalendarova, z. K. Kalendarova, z. K. (2024). O 'quvchilarning kommunikativ savodxonligini ta'minlashda dars materiallarini tanlash. University research base, 17-23.

.kalendarova.z.k. "o'quvchilarning kommunikativ savodxonligini ta'minlashda dars materiallarini tanlash." university research base (2024): 17-23.

6. Kalendarova, z. K. (2024). Integratsiya negizida boshlang'ich sinf o'quvchilarining fikrlash qobiliyatini rivojlantirish. Analysis of modern science and innovation, 1(2), 189-195.

Kalendarova, z. k. "integratsiya negizida boshlang'ich sinf o'quvchilarining fikrlash qobiliyatini rivojlantirish." analysis of modern science and innovation 1.2 (2024): 189-195.

